

Бровко М.О.

Херсонський Державний університет, кафедра екології та географії, аспірант 1 курсу
Професор, доктор геолого-мінералогічних наук Вінніченко Г.П.

shvorobmasha@mail.ru

ВПЛИВ ТЕКТОНІЧНИХ УМОВ НА РОЗВИТОК ЛІТОДИНАМІЧНИХ СИСТЕМ ПІВНІЧНОГО УЗБЕРЕЖЖЯ АЗОВСЬКОГО МОРЯ

У даній статті аналізується значення тектонічної будови та неотектонічних рухів в розвитку літодинамічних систем північного узбережжя Азовського моря.

This article analyzes the importance of tectonic and neotectonic movements in the development of lithodynamic system of northern coast of the Azov Sea.

Ключові слова: горст, грабен, літодинамічна система, тектонічні розломи

Вступ

Тектонічна структура дна Азовського моря дуже складна, акваторія моря розташована на поверхні Східноєвропейської платформи, Скіфської плити і споруди Альпійського покривно-складчастого поясу. Відповідна структура ускладнена системою субмеридіанальних та субширотних розломів, які відіграють важливу роль в процесі розвитку літодинамічних систем берегової зони Азовського моря [1].

Загальна характеристика регіону дослідження

У тектонічному плані північне узбережжя Азовського моря знаходиться в межах південних окрайок Східноєвропейської платформи, які представлені південними схилами Українського щита і Ростовського виступу. Відповідні тектонічні об'єкти мають блокову структуру, зумовлену наявністю системи глибинних та поверхневих розломів.

Розломи в регіоні дослідження мають субмеридіанальне, субширотне і північно-східне простягання, завдяки чому кристалічний фундамент розділений на ізольовані блоки різної площі, які занурені на різну глибину. Найбільші глибини залягання кристалічного фундаменту досягають 2,5-3 км [2].

Блокова будова фундаменту і його диференційовані рухи привели до формування сучасної морфоструктури узбережжя та зумовили виникнення в їх межах різногенетичних морфоскульптур, серед яких слід виділити річкові долини, яружно-балочну систему та морські акумулятивні форми.

Відповідна блокова структура впливає на розвиток літодинамічних процесів, тобто зумовлює характер абразії, акумуляції та транспорту наносів в береговій зоні.

Результати досліджень

В районі дослідження, згідно аналізу літературних джерел, чітко проявляється взаємозв'язок між тектонічною структурою узбережжя та характером розташування акумулятивних форм відомих під назвою коси

«азовського типу».

В межах відповідного узбережжя розташовано 6 субмеридіанальних розломів різної глибини: Білосарайський, Кальміуський, Бердянський, Новопетрівський, Ногайський, Обитічинський. Дані розломи розбивають регіон дослідження на 4 грабени, які оточені горстами.

Кожний з даних блоків розбивається за умов різних тектонічних рухів. Найбільш стійкі позитивні тектонічні рухи проявляються в східній частині узбережжя, про що свідчать максимальні абсолютні відмітки висот в береговій зоні регіону (біля села Мелекіно – 68 м). Саме ці процеси визначають характер поширення абразійно-зсувних берегів в районі Білосарайської коси. В центральній частині північного узбережжя проявляються знакозмінні тектонічні рухи, тобто позитивні рухи в певний період часу змінюються негативними. Відповідна неотектонічна ситуація спричиняє активізацію зсувних процесів на певних ділянках берегової зони, в той час як для більшої частини узбережжя характерні абразійно-обвальні береги [3].

На нашу думку активізація зсувних процесів на певних ділянках узбережжя, між Бердянськом та Приморським, пояснюється сукупністю тектонічного, кліматичного та абразійного фактору.

В західній частині північного узбережжя домінують негативні тектонічні рухи. Саме тому вздовж узбережжя проявляються незначні абсолютні відмітки висот та поширені лише абразійно-обвальні береги в районі Обитічної затоки та Утлюцького лиману.

Тектонічна будова та неотектонічні рухи даного узбережжя суттєво впливають на розвиток літодинамічних систем північного Приазов'я. В межах будь-якої літодинамічної системи виділяється 3 складові частини: 1) ділянка руйнування земної поверхні, в межах якої проявляються різноманітні денудаційні процеси та утворюється уламковий матеріал; 2) ділянка транспорту наносів, в межах якої відбувається рух даного уламкового матеріалу; 3) ділянка накопичення уламкового матеріалу, в межах якої акумулюється даний уламковий матеріал.

Всі дані складові частини поєднані між собою рухом речовини, впливають одна на одну та залежать одна від одної. Саме тому відповідні утворення представляють собою складні природні системи.

Як відомо, для літодинамічних систем північного узбережжя Азовського моря характерна потрійна структура, в яку входять 2 ділянки абразії, 2 ділянки транспорту наносів та зона акумуляції. Відповідна структура свідчить про проявлення специфічного виду літодинамічних систем – літодинамічних вузлів. В межах даних вузлів відбувається сходження двох протилежних потоків наносів, а це суттєво відрізняє дані системи від подібних систем Чорного моря (Тендра-Джарилгач).

Активізація зсувних та обвальних процесів, в межах ділянок руйнування спричиняє посилення абразійних процесів, та як наслідок,

збільшення кількості уламкового матеріалу в береговій зоні, та поширення акумулятивних процесів в межах тіл акумулятивних форм.

Слід зауважити, що функціонування даних природних систем на сучасному етапі ускладнено наявністю в береговій зоні техногенних форм рельєфу. Їх існування впливає не лише на окремі літодинамічні системи окремих кіс, вони спричиняють перебудову всієї берегової системи північного Приазов'я.

Висновок

В результаті проведених досліджень нами були виявлені тісний зв'язок між тектонічною будовою, неотектонічними процесами та характером розвитку літодинамічних систем північного Приазов'я

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геология шельфа УССР. Тектоника // Гл. ред. Е.Ф. Шнюков. – Киев: Наукова думка, 1987. – 152 с.
2. Мамыкина В.А., Хрусталеv Ю.П. Береговая зона Азовского моря. – Изд-во Ростовского ун-та, 1980. – 176 с.
3. Шнюков Е.Ф. Геология Азовского моря. – Киев: Наукова думка, 1974. – 248 с.